

Klima- og miljødepartementet

Deres ref:

Vår ref: 118417-192

Oslo, 12. desember 2023

KLIMAUTVALGETS UTREDNING NOU 2023:25 OMSTILLING TIL LAVUTSLIPP – HØRINGSUTTALELSE PÅ VEGNE AV LVK, LNVK og USS

1 Innledning

Det vises til høringsbrev 30. oktober 2023 fra Klima- og miljødepartementet hvor Klimautvalgets utredning NOU 2023:25 Omstilling til lavutslipp – Veivalg for klimapolitikken mot 2050 ble sendt på høring. Høringsfristen er 30. januar 2024.

Ved fremleggelsen skrev departementet følgende:

«Klimautvalget 2050 ble oppnevnt ved kongelig resolusjon den 13. august 2021. Utvalgets mandat var å gjøre en helhetlig gjennomgang av veivalgene Norge står ovenfor for å nå klimamålet i 2050, og vise hvordan Norge kan bli et lavutslippssamfunn i 2050, på en mest mulig kostnadseffektiv måte, med effektiv ressursbruk og et konkurransedyktig næringsliv. Omstillingen må også bidra til en utvikling som sikrer naturmangfoldet og et bærekraftig velferdssamfunn. Utvalget skulle vurdere måloppnåelse og nytte i forhold til den samfunnsøkonomiske kostnaden.»

Utgangspunktet for Klimautvalgets arbeid er målsettingene om utslippskutt inntatt i klimaloven. Mandatet for utvalget legger til grunn at klimagassutslippene i Norge skal reduseres med 90-95 prosent i forhold til 1990-nivå innen 2050. Det betyr at utslippene skal reduseres fra om lag 50 millioner tonn pr år i 1990 til 2,5-5 millioner tonn i 2050. Gitt at enkelte utslipp er vanskelige å unngå, betyr det at alle utslipp som kan fjernes, innen 2050 må være fjernet for godt.

For å komme frem til sine anbefalinger har utvalget tatt ståsted i 2050, lagt til grunn at utslippene nevnt over er fjernet og så stilt spørsmålet hva som må gjøres fra i dag for å komme dit.

Klimautvalget har etter en bred gjennomgang av alle samfunnssektorer anbefalt en rekke endringer, ikke bare ved nye rammevilkår og nye utslippsrestriksjoner, men også ved endringer i etablerte samfunnsstrukturer, etablering av nye styringsverktøy og endringer i ansvars- og myndighetsfordelingen mellom de ulike forvaltningsnivåene stat, fylkeskommune og kommune.

Denne høringsuttalelsen er i hovedsak konsentrert om de analyser og anbefalinger **som direkte berører distrikts-Norge og distriktskommunene**. Landbrukssektoren og petroleumssektoren er holdt utenfor.

LVK, LNVK og USS

Akersgata 30 | NO-0158 Oslo | Tel: (+47) 99 11 99 00
www.lvk.no|www.lnvk.no|www.utmark.no

LVK, LNVK og USS sine medlemskommuner er sendt denne høringsuttalelsen til orientering, med oppfordring om å inngi egne høringsuttalelser, jf departementets høringsbrev 30. oktober 2023. De tre kommunale interesseorganisasjonene representerer mer enn 200 kommuner, som er vertskap for de større vannkraftanlegg, landbasert vindkraft, store verneområder, fremtidig mineralutvinning og de største uberørte naturområder i Norge. I hovedsak er medlemskommunene kjennetegnet ved store ubebygde arealer, utnyttede og uutnyttede energiresurser, verdifulle mineraler og få innbyggere.

Innledningsvis vil vi gi utvalget honnør for en grundig innstilling og omfattende analyser av de sammensatte utfordringer klimaproblemet stiller oss overfor. Innstillingen etterlater liten tvil om at vi må gjennom betydelige omstillinger på flere samfunnssektorer dersom klimamålene 2050 skal nås. Som det fremgår i det følgende, vil kommunesektoren spille en betydelig rolle som aktør og som adressat for klimatiltak frem mot lavutslippssamfunnet i 2050.

Departementet har i sin pressemelding presentert utvalgets konklusjoner slik:

«Utvalget mener at:

- *alle beslutninger som tas i dag må baseres på et mål om at så godt som alle klimagassutslipp i Norge må være fjernet for godt innen 2050. Norsk klimapolitikk må vektlegge varig omstilling til nullutslipp og tempoet i omstillingen må økes.*
- *all politikk og alle beslutninger må ta utgangspunkt i at alle ressurser er knappe.*
- *arealpolitikken må begrense tap av natur og bidra til bevaring av naturens karbonlagre.*
- *det må koste mer å slippe ut.*
- *det må være en bred tilnærming til virkemiddelbruk hvor juridiske, økonomiske og pedagogiske virkemidler benyttes.*
- *planer og beslutningssystemer må ta utgangspunkt i at Norge skal være et lavutslippssamfunn i 2050.*
- *det på en mer systematisk måte må tas hensyn til hvordan norsk politikk virker på andre lands mulighet til omstilling.*
- *Norge er avhengig av fortsatt tett samarbeid med EU om klimapolitikken.»*

Vi kan ikke se at disse konklusjonene i noen miljøer kan anses spesielt kontroversielle. De er alle langt på vei konklusjoner som følger direkte av våre nasjonale og internasjonale klimaforpliktelser. Disse konklusjonene er imidlertid langt fra å være dekkende for de analyser og forslag til tiltak og virkemidler som utvalget fremmer i sin rapport. Vi skal i det følgende gjennomgå flere eksempler på dette, og særlig utsagn fra utvalget som vi ikke kan se besvarer mandatet på en tilfredsstillende måte. Organisasjonenes overordnede syn

Klimautvalget foreslår radikale grep med fundamentale endringer i etablerte samfunnsstrukturer og på tvers av gjengse politiske holdninger. Utvalget foreslår blant annet begrensninger i det kommunale selvstyre, en kraftig statliggjøring av arealpolitikken og økt sentralisering av bosetting og statlige arbeids-plasser. Ikke bare neglisjerer utvalget den gjengse politiske oppfatningen gjennom generasjoner at distriktspolitikk er et viktig element i den norske samfunnsutviklingen. Utvalget fremmer forslag som har en bevisst og direkte sentraliserende effekt.

Flere av forslagene forutsetter både rettslige, forvaltningsmessige og organisatoriske omstillinger av samfunnet uten andre motiver og analyser enn de isolerte virkninger på klimautslipp.

Vi har forståelse for at en omstilling til lavutslippssamfunnet i 2050 vil kreve noen radikale grep. En hovedinnvending mot utvalgets rapport er imidlertid at når noen av de grepene som foreslås vil få direkte negativ betydning for omstilling til mer fornybar energi og for bosettingsmønsteret og levevilkårene for befolkningen i distrikts-Norge, burde Klimautvalget også vurdert hvilke *andre langsiktige samfunnsendringer* ut over oppnåelsen av klima-målene, som de foreslåtte tiltak kan føre til. Gjennomførbarheten av utvalgets forslag vil kunne bero på om slike samfunnsendringer er strengt nødvendige, ikke minst «(..) nytte i forhold til den samfunnsmessige kostnaden», som mandatet ga utvalget i oppdrag å utrede.

Våre hovedinnvendinger mot Klimautvalgets anbefalinger kan oppsummeres slik:

- Klimautvalget vil gjennom lovgivningen redusere det kommunale selvstyret for så vidt gjelder kommunenes planmyndighet og i større grad statliggjøre arealpolitikken.
- Klimautvalget vil oppheve gjeldende regler og praksis med å ta distriktpolitiske hensyn ved etablering av statlige arbeidsplasser.
- Klimautvalgets forslag har sterke sentralistiske trekk, hvor fremtidig arealbruk i hovedsak skal skje i allerede bebygde områder og hvor fortetting og transportbegrensninger er et overordnet hensyn.
- Klimautvalget vil legge sterke begrensninger på enhver naturressursutnyttelse som ikke har *direkte positiv klimaeffekt*.

Når utvalget flere steder i utredningen nevner viktigheten av å involvere berørte interesser, kan vi slutte oss til det. Slik involvering er ikke bare i kommunenes interesse, men er også en avgjørende forutsetning for at vi skal nå våre klimamål. Dessverre bærer ikke utvalgets innstilling preg av forslag til hvordan slik involvering kan skje, utvalgets kommentarer om involvering fremstår mer som løse fraser enn som en reell vilje. Vi mener utvalget burde ha besvart følgende spørsmål:

Hvordan kan man sikre den nødvendige legitimitet i befolkningen for tiltak som utfordrer etablerte samfunnsstrukturer, og som er på tvers av gjeldende distriktpolitikk?

Det fremgår av mandatet til Klimautvalget at utvalget skal redegjøre for hvilken omstilling som er nødvendig for å nå lavutslippssamfunnet. I tillegg heter det:

«Denne omstillinga må også medverke til ei utvikling som sikrar naturmangfaldet og eit berekraftig velferdssamfunn. Utvalet skal vurdere måloppnåing og nytte i høve til den samfunnsøkonomiske kostnaden.»

Med bærekraftige velferdssamfunn må også forstås en samfunnsutvikling som ivaretar sosiale forhold, sunne oppvekstmiljøer og andre verdier mange lokalsamfunn i dag holder høyt. Det er nok å vise til regjeringens mandat til Normann-utvalget, NOU 2020:15, hvor det heter:

«Regjeringen ønsker levende lokalsamfunn og vekst i hele landet. Regjeringen vil støtte opp om videre vekst og sysselsetting i distriktene, og bidra til å sikre et likeverdig tjenestetilbud i hele landet. Det skal være mulig å leve gode liv, uansett hvor i Norge man bor.»

I mandatet til Brandtzæg-utvalget, NOU 2020:12 heter det:

«En bærekraftig region har en balansert befolkningssammensetning og forvalter menneskelige ressurser og naturressurser for utvikling og verdiskaping nå og i framtiden. Dette vil legge til rette for å holde på hovedtrekkene i bosettingsmønsteret»

I Hurdalsplattformen heter det at man vil følge opp anbefalinger gitt av Norman- og Brandtzag-utvalgene.

Vi kan ikke se at utvalget besvarer mandatets pålegg om å *«vurdere måloppnåing og nytte i høve til den samfunnsøkonomiske kostnaden.»* Vi anser det som en stor mangel ved utredningen, nettopp fordi den etterlater sentrale spørsmål om de foreslåtte tiltakenes legitimitet og gjennomførbarhet.

I en kost-nyttevurdering vil det naturligvis stå sentralt hvilke positive klimaeffekter et gitt tiltak vil ha. Når utvalget ut fra den kjensgjerning at alt areal kan bidra til CO₂-opptak, anbefaler svært strenge restriksjoner på all arealbruk, stor eller liten, savner vi en vurdering av *hvilken positiv klimaeffekt* det i det konkrete tilfelle er tale om, sammenholdt med hvilken samfunnsmessig gevinst en gitt arealbruk måtte innebære, og som man av hensyn til klimaeffekten må gi avkall på.

Innstillingen er kjemisk fri for proporsjonalitetsvurderinger. Slike vurderinger kan naturligvis ikke tillegges for stor vekt når oppdraget er å nå langsiktige klimamål, men det er likevel vårt syn at det går en grense for hvor stor samfunnskostnad som bør aksepteres for en beskjedne klimaeffekt. Dette burde Klimautvalget ha problematisert, også fordi for store avvik mellom kost og nytte vil utfordre klimapolitikkenes legitimitet. Vi forstår denne siden av mandatet nettopp slik: klimamålene vil ikke kunne nås uten den nødvendige legitimitet og oppslutning i befolkningen. Det er et perspektiv på klimapolitikken utvalget synes å ha oversett.

2 Klimautvalget utfordrer vårt spredte bosettingsmønster

Norge har i all tid hatt et bosettingsmønster med bosetting over hele landet. Til tross for at sentralisering skjer i stadig høyere tempo i alle vestlige land, har Norge i større grad enn sammenlignbare land lyktes i å videreføre denne spredte bosettingen. Flere regjeringsoppnevnte utvalg, herunder NOU 2020:12 og NOU 2020:15, har understreket de positive verdier som er knyttet til dette bosettingsmønsteret, blant annet slik i Normann-utvalget s. 12:

«Utvalget mener det er positivt og viktig for Norges del at befolkningen i distriktene opprettholdes. Men scenarioet som ligger til grunn for SSBs analyser vil altså ikke realiseres av seg selv uten en aktiv distriktspolitisk innsats. Det er også å vente at enkelte kommuner vil få betydelig nedgang i folketallet, mens andre distriktskommuner kan få vekst.»

Selv om vi også i Norge har hatt en sterk sentralisering i moderne tid, er det en kjensgjerning at en aktiv og bredt politisk forankret distriktspolitikk har ført til lavere sentralisering enn for eksempel i vårt naboland Sverige.

Regjeringens distriktsmelding fra juni 2023, Meld. St. 27 (2022-2023), innledes slik:

«Vi treng nytenking om distriktspolitikken og den viktige rolla distrikta har for det norske samfunnet. Folk som har opplevd sentralisering av grunnleggjande tenester, at dei vert påtvinga strukturar dei ikkje ynskjer, eller at dei ikkje har hatt kontroll over utviklinga av kommunen sin, skal merke ei positiv endring. (..) Vi skal sikre folk over heile landet gode tenester nær der dei bur, fleire arbeidsplassar, god infrastruktur og eit variert kulturtilbod. Lokalsamfunn skal få bestemme meir sjølv. Slik skal folk optimistisk kunne vere med på å bygge lokalsamfunnet. For det handlar om å kunne leve eit godt liv i heile Noreg.»

Det er vårt syn at flere av utvalgets forslag vil kunne bli drivkrefter for økt sentralisering. Som eksempel vises til følgende uttalelse fra Klimautvalget i innstillingen s. 95:

«Lokalisering av statlige virksomheter er også viktig. (...) I omstillingen til et lavutslippssamfunn mener utvalget at hensyn til klima og miljø må være førende for lokalisering av statlige virksomheter.»

Lokalisering av statlige arbeidsplasser har i en årrekke vært et viktig distriktspolitisk virkemiddel, senest formalisert i Retningslinjer for lokalisering av statlige arbeidsplasser og statlig tjenesteproduksjon, vedtatt i kgl. resolusjon 12.august 2022. Her fremgår at formålet med lokaliseringspolitikken er *«ei fordeling av statlege arbeidsplassar som medverkar til å utvikle robuste arbeidsmarknader i alle delar av landet»*, og *«at veksten i eksisterande verksemnder, og som har ein regional struktur, i hovudsak skal skje utanfor dei største byane.»*

Utvalget er mest opptatt av å begrense all transport, bygge på allerede bebygd areal og fortette eksisterende byer. Det er vårt syn at utvalgets forslag setter til side gjeldende retningslinjer om lokalisering av statlige arbeidsplasser og ser bort fra at slik lokalisering er et viktig distriktspolitisk virkemiddel.

3 Utvalget vil frata kommuner myndighet i arealsaker

I innstillingen om Kap 6.2 Arealbruk, natur og utslipp, uttaler Utvalget:

«Bevaring av karbonlagrene i naturen er avgjørende for å nå klimamålene. Mange naturtyper har store karbonlagre. I Norge er det spesielt mye karbon lagret i jordsmonnet og på havbunnen. Naturtyper som myr, områder med mye organisk jord, og bløtbunn til havs, vil gi utslipp dersom karbonlageret blir forstyrret. Naturen kan også gi opptak av CO2 fra luften. I Norge er det stort opptak i skogen. Dette opptaket blir til lagret karbon i levende og døde trær, og i jord, selv om noe også vil slippes ut i luften igjen gjennom trærnes livsløp eller ved hogst.»

Denne erkjennelsen fører til en rekke forslag fra utvalget med utgangspunkt i at uberørte arealer da må beholdes uberørt. Det heter for eksempel at *«(..) ny utbygging skal skje i allerede utbygde områder, og at videre nedbygging av naturlige arealer skal unngås.»* Og på s. 96 følges dette opp slik:

«Nedbygging av arealer med natur bør unngås. Som hovedregel bør all omdisponering av arealer for bruk til infrastruktur, bebyggelse, energi, næringsliv, og lignende skje gjennom transformasjon og fortetting av eksisterende bebygd areal. (...) Et mål om naturnøytralitet på nasjonalt eller regionalt nivå kan bidra til å tydeliggjøre hvordan arealpolitikken i Norge skal bidra til å redusere utslipp av klimagasser og stanse tap av natur. Et slikt mål vil legge føringer for at ny utbygging skal skje i allerede utbygde områder, og at videre nedbygging av naturlige arealer skal unngås.»

Dette er radikale synspunkter, hvor hensynet til klima og naturmiljø fremstilles som absolutter, uten noen problematisering av klimanytte og samfunnskostnad og uten noen konsekvensanalyse, for eksempel av hva et slikt regime vil kunne bety for bosettingsmønster, distriktsutvikling, lokaldemokrati, sikkerhetspolitikk mm.

Det fremgår av innstillingen at utvalget selv anser en slik politikk som drastisk og at det neppe vil være noen lokalpolitisk oppslutning bak en slik arealpolitikk. Utvalgets løsning på denne utfordringen er imidlertid enkel: kommunenes må *fratas* den myndighet som i tilfelle står i veien for en slik klimapolitikk. Under kap. 6.5 om utvalgets anbefalinger uttales:

«Nasjonale myndigheter setter klare rammer for kommunenes ansvar i arealpolitikken slik at nasjonale mål for klima og natur blir nådd. De nasjonale rammene for lokal arealpolitikk legger til grunn at nedbygging av naturlige arealer skal begrenses vesentlig. Innsigelse (statlig) brukes aktivt for å gi rettleiding og føringer i kommunene om hvordan deres planer skal bidra til oppnåelse av de nasjonale målene for klima og natur.»

Utvalget fortsetter i samme retning når det på s.96 uttaler:

«Det er behov for en sterkere statlig styring av arealpolitikken både til lands og til havs. Nasjonale myndigheter må gi klare føringer for hva slags bruk av hvilke arealer som skal prioriteres, og at nedbygging av natur skal begrenses vesentlig. Det er derfor behov for endringer i styringssystemet knyttet til arealbruk til lands og i kystsonen, og til havs. Disse endringene vil gjelde både statlige, regionale og kommunale myndigheter, og samarbeid og myndighetsfordeling mellom disse.»

Utvalgets syn på innsigelsesinstituttet går i samme retning.

«En mer aktiv bruk av innsigelse kan gi bedre rettleiding og tydeligere føringer til kommunene om hvordan deres planer skal bidra til oppnåelse av de nasjonale målene for klima og natur.»

Det er vårt syn at utvalgets forslag om i større grad å statliggjøre arealmyndigheten på bekostning av kommunene, ikke vil tjene klimasaken. Primærkommunenes areal- og planmyndighet er et helt sentralt element i det lokale selvstyre. Og det lokale selvstyret er kjernen i legitimitetsbyggingen. Det er allerede i dag et særdeles finmasket ansvarsfordelingssystem mellom stat og kommune, hvor staten har en rekke instrumenter for å legge nasjonale føringer på kommunenes utøvelse av arealplanmyndigheten, både forut for, under og etter en konkret arealplansak. De rettslige endringer utvalget foreslår i balansen mellom ulike forvaltningsnivåer, vil etter vårt syn heller hemme enn fremme klimasaken.

Et eksempel til å ta lærdom av er prosessen rundt Nasjonal ramme for vindkraft fra 2019. Ordningen innebar at NVE i et antall kommuner kartfestet konkrete områder som var best egnet for landbasert vindkraft, uten kommunens medvirkning. Ordningen ble av mange oppfattet som en ren tilsidesettelse av berørte kommuners planmyndighet, og førte til full stans i vindkraftutbygging på land.

Klimautvalget uttaler selv om kommunesektorens betydning for at vi skal nå våre klimamål:

«Lykkes ikke Norge med omstilling i kommunene, vil ikke Norge bli et lavutslippssamfunn. Myndigheter på alle nivå har en viktig rolle for å bidra til et ambisiøst klimaarbeid i kommunene. Kommunene er sentrale både i planleggingen og gjennomføringen av tiltak som legger viktige rammer for omstillingen gjennom retningsvalg som kan gi stivhengighet og føringer for bruk av ressurser.»

Vi slutter oss fullt ut til denne analysen. Men vi mener Utvalgets verktøy for å sikre kommunenes bidrag i omstillingen er *helt forfeilet* når man tror en lokal oppslutning best kan oppnås ved å frata kommunene myndighet og å sette kommunene på sidelinjen. Løsningen bør gå i stikk motsatt retning: kommunene bør involveres og stimuleres til å ta nødvendige klima- og naturhensyn inn i sin arealplanlegging, og kommunene bør kostnadsfritt kunne engasjere den sakkyndige planbistand eller lignende det måtte være behov for.

Norge er et mangfoldig land med en sterkt varierende kommunestruktur og forskjellige utfordringer i høyst ulike kommuner og landsdeler. Det gjelder også arealpolitikken og -arealforvaltningen.

Som digitalt vedlegg 6 til Klimautvalgets innstilling følger Menon Economics rapport *Aksept og atferdsendring av klimavirkemidler*. Der heter det:

«Aksepten for et virkemiddel avhenger i første omgang av virkemidlet, utformingen av det og implementeringen. Neste steg er hvordan virkemiddelet kommuniseres. Litteraturen peker på at kommunikasjon rundt nye virkemidler, om virkemiddelet er rettferdig og effektivt, er av stor betydning for aksepten i befolkningen. Det framstår som viktig å påpeke de positive effektene av virkemidlene, snarere enn å bygge på krisebeskrivelser. For økt aksept må virkemidlet være kostnadseffektivt og progressivt, og fordelingseffektene må kommuniseres tydelig.»

Vi kan ikke se at utvalget følger disse anbefalingene når det gjelder kommunenes rolle i klimaomstillingen. Utvalget synes helt å ha oversett dette avgjørende elementet i sine klima-anbefalinger.

4 Klimamål kan ikke alene bestemme all arealpolitikk ved snevre krav om fortetting og naturnøytralitet.

Klimautvalget peker bla i kap. 6.2 om arealbruk, natur og utslipp på hvordan all arealutnyttelse kan bidra til å nå klimamålene.

Utvalget viser til Det globale Kunming-Montreal rammeverket for naturmangfold fra desember 2022, den såkalte naturavtalen, at disse ikke rettslig bindende, men at alle partsland har sluttet seg til rammeverket og forventes å følge det opp. Utvalget fremholder at Norges arbeid med å implementere rammeverket vil sette viktige rammer for klimapolitikken fremover mot 2050. Utvalget utleder blant annet av dette:

«Utvikling av byområdene er også viktig i denne sammenhengen, både med tanke på å bevare grønnstrukturer, og med tanke på fortetting for slik å begrense presset på områdene utenfor byene.»

Etter en bred gjennomgang av det økende omfanget av «nedbygd areal» i Norge, slutter utvalget:

«Nedbygging av arealer med natur bør unngås. Som hovedregel bør all omdisponering av arealer for bruk til infrastruktur, bebyggelse, energi, næringsliv, og lignende skje gjennom transformasjon og fortetting av eksisterende bebygde areal.»

Også i denne anbefalingen viser utvalget en ensprethet, som etter vårt syn ikke tjener klimasaken. For det første er det elementært at «energi» i fornybar energi forstand, ikke alene kan anlegges ved «fortetting av eksisterende bebygde areal.» For det andre gir det ikke mening at bruk av arealer til «infrastruktur», typisk veier, havner, flyplasser, tog, bare skal skje gjennom «transformasjon og fortetting av eksisterende bebygde areal.» Og for det tredje er det urealistisk å se for seg all fremtidig næringsutvikling av noe størrelse begrenset til «eksisterende bebygde areal.»

Utvalget fortsetter:

«Et mål om naturnøytralitet på nasjonalt eller regionalt nivå kan bidra til å tydeliggjøre hvordan arealpolitikken i Norge skal bidra til å redusere utslipp av klimagasser og stanse tapet av natur. Et slikt mål vil legge føringer for at ny utbygging skal skje i allerede utbygde områder, og at videre nedbygging av naturlige arealer skal unngås.»

Det er vårt syn at nye prinsipper om naturnøytralitet, naturpositivitet og naturrestaurering mv er positivt ladete begreper som beskriver verdien av å beholde uberørt natur intakt. Men når slike begreper uten nyanser blir omdannet til praktisk arealpolitikk som i det siterte avsnittet, fører det galt av sted. Et eksempel: Grunnmuren i klimapolitikken frem mot 2050 er å erstatte fossil energi med fornybar energi, og en hovedbestanddel i vår fornybarpolitikk vil være mer vannkraft, mer landbasert vindkraft og flere mil med nye kraftledninger. Slike anlegg av noe omfang kan ikke skje i allerede utbygde områder, og slike anlegg vil isolert sett føre til tap av uberørt natur. Mål om naturnøytralitet og lignende kan ikke oppnås ved bygging av slike anlegg, og allerede utnyttet natur kan ikke restaureres i tilstrekkelig grad som erstatning for tap av uberørt natur til slike klimafremmende utbyggingstiltak. Isolert sett vil slike anlegg innebære tap av naturmangfold, men sett i et samlet klima- og naturmangfoldperspektiv blir regnskapet positivt.

Klimautvalget fremhever i kap. 6.3 *Arealer er en begrenset ressurs* at mellom «(..) 50 og 100 kommuner har allerede vedtatt et mål om arealnøytralitet i en eller annen form for sin egen del.»

En politisk målsetting om arealnøytralitet kan isolert sett være positiv, men sier for svært mange kommuner lite eller ingenting om kommunens arealpolitikk. For LVKs og LNVKs medlemskommuner og andre fremtidige fornybarkommuner vil vind- og vannkraftanlegg telle negativt i et areal- eller naturregnskap, i den forstand at større deler av kommunens naturressurser er tatt i bruk til fellesskapets beste med tap av betydelig naturmangfold til følge. Men i et større klima- og naturregnskap er slike anlegg som ovenfor nevnt en del av grunnmuren i det lavutslippssamfunn vi er på vei til. Når utvalget gir inntrykk av en slags «kommunekonkurrans» i klima- og naturregnskap uten at fornybarkommuner «premieres» for sine kraftanlegg som alle kommuner nyter godt av, bidrar utvalget til å lage disinsentiver i vår klimapolitikk.

Utvalget understreker i sin fremtidige arealpolitikk at «Det må legges vekt på kompakte byer og tettsteder», og fortetting fremheves som et viktig klimapolitisk tiltak.

Også i denne forbindelse etterlyser vi et bredere perspektiv på utvalgets vurderinger og anbefalinger. Til tross for at om lag 80 prosent av befolkningen bor i byer og tettsteder, er vi i internasjonal sammenheng et spredtbygd land med bosetting i hele landet. Om lag halvparten av våre 356 kommuner har færre enn 5000 innbyggere. Disse kommunene har 7 prosent av innbyggerne, men 55 prosent av landarealet. Og mens antall innbyggere pr km² er 139 i Danmark, 239 i Tyskland, 279 i England, og 26 km² i Sverige, er antall km² fordelt på antall innbyggere 18 i Norge.

Denne spredtbygdheten er det alminnelige enighet om er et nasjonalt gode, en nasjonal kvalitet og egenart, og er av økt sikkerhetspolitisk betydning.

Som Normann-utvalget peker på, er nettopp det mangfold og de ulike egenarter i kommune- Norge en viktig nasjonal kvalitet som bør foredles. Økt fortetting av eksisterende byer og tettsteder kan gi mindre transport og mindre bruk av uberørt natur, men i et bredere samfunnsperspektiv kan andre verdier anses viktige. Mange spredt bebygde kommuner med store arealer har snarere utfordringer knyttet til fraflytting enn utfordringer ved for omfattende bruk av uberørt natur til bolig- og næringsutvikling.

Med vennlig hilsen,

Landssamanslutninga av Vasskraftkommunar – LVK
Jon Rolf Næss, leder

Landssammenslutninga av Norske Vindkraftkommuner – LNVK
Sigurd Rafaelsen, leder

Utmarkskommunenes Sammenslutning – USS
Hanne A. Velure, leder